אלא תרוייהו [א]אזלי בתר אומדנא מאן דאמר הלכה שפיר מאן דאמר אין הלכה הכא נמי אומדן דעתא הוא משום איקרובי דעתא הוא והא איקרבא ליה דעתא יתיב רב חנינא (א) קמיה דרבי ינאי וקאמר הלכה כרבי אלעזר בן עזריה אמר ליה [א]פוק קרי קראך לברא אין הלכה כרבי אלעזר בן עזריה אמר רב יצחק בר אבדימי משום רבינו הלכה כרבי אלעזר בן עזריה אמר רב נחמן אמר שמואל הלכה כרבי אלעזר בן עזריה ורב נחמן דידיה אמר אין הלכה כרבי אלעזר בן עזריה ונהרדעי משמיה דרב נחמן אמרי הלכה כרבי אלעזר בן עזריה ואע"ג דלט רב נחמן ואמר כל דיינא דדאין כרבי אלעזר בן עזריה הכי והכי תיהוי אפילו הכי הלכה כרבי אלעזר בן עזריה [ב]והלכה למעשה כרבי אלעזר בן עזריה: בעי רבין נכנסה לחופה ולא נבעלה מהו חיבת חופה קונה או חיבת ביאה קונה תא שמע דתני רב יוסף שלא כתב לה אלא על חיבת לילה הראשון אי אמרת בשלמא חיבת חופה קונה היינו דאמר לילה הראשון אלא אי אמרת חיבת ביאה קונה בלילה הראשון איתא מכאן ואילך ליתא ואלא מאי חופה בלילה איתא ביממא ליתא ולטעמיך ביאה בלילה איתא ביממא ליתא הא [ג]אמר רבא [ג]אם היה בבית אפל מותר הא לא קשיא אורח ארעא קא משמע לן דביאה בלילה אלא חופה קשיא חופה נמי לא קשיא כיון דסתם חופה לביאה קיימא אורח ארעא קא משמע לן דבלילה בעי רב אשי נכנסה לחופה ופירסה נדה מהו אם תימצי לומר [ד]חיבת חופה קונה חופה דחזיא לביאה [ה]אבל חופה דלא חזיא לביאה לא או דלמא לא שנא תיקו: רבי יהודה אומר רצה כותב לבתולה וכו': וסבר רבי יהודה דכותבין שובר והתנן [ג]מי שפרע מקצת חובו רבי יהודה אומר [ו]יחליף רבי יוסי אומר [ז]יכתוב לו [ד]שובר אמר רבי ירמיה כששוברתה מתוכה אביי אמר אפילו תימא בשאין שוברתה מתוכה בשלמא התם ודאי פרעיה דלמא מירכס תברתא ומפיק ליה לשטרא והדר גבי זימנא אחרינא הכא ודאי יהב לה מילתא בעלמא היא דאמרה ליה אי נטריה נטריה אי לא נטריה איהו הוא דאפסיד אנפשיה בשלמא אביי לא אמר כרבי ירמיה לא קתני שוברתה מתוכה אלא ר' ירמיה מ"ט לא אמר כאביי גזירה שובר דהכא אטו שובר דעלמא טעמא דכתבה ליה אבל על פה לא אמאי[ה] דבר שבממון הוא ושמעינן ליה לר' יהודה דאמר דבר שבממון תנאו קיים דתניא [ו]האומר לאשה הרי את מקודשת לי על מנת שאין ליך עלי שאר כסות ועונה[ז] הרי זו מקודשת ותנאו בטל[ח] דברי רבי מאיר ר' יהודה אומר [ח]בדבר שבממון תנאו קיים קסבר רבי יהודה [ט]כתובה דרבנן [ט] [י]וחכמים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה הרי פירות דרבנן ולא עבדו להו רבנן חיזוק דתנן [י]רבי יהודה אומר [כ]לעולם הוא אוכל פירי פירות עד שיכתוב לה דין ודברים אין לי בנכסיך ובפירותיהן ובפירות פירותיהן עד עולם

וקיימא

אלא תרוייהו. רב ורבי נתן: משום רבינו. רב[ס]: והלכה למעשה כו'. הש"ס קא פסיק שכך נמנו וגמרו בני הישיבה: מהו. לרבי אלעזר בן עזריה: ופירסה נדה. ופירש ממנה ומת: יחליף. יכתוב שטר אחר כדי חוב הנשאר ויקרע הראשון ולא יכתוב שובר להרע כח הלוה שיצטרך לשמור שוברו מן העכברים[נ]: רבי יוסי אומר יכתוב שובר. ולא יחליף להרע כח המלוה למחול שעבודו מזמן ראשון: כששוברתה בתוכה[א]. בתוך הכתובה עצמה יכתוב השובר[ב] והיא אמרה בפנינו התקבלתי חליה דטעמא מאי אמר רבי יהודה אין כותבין שובר משום דלא יצטרך לוה לשומרו מן העכברים דאי מרקב הדר האי וגבי שטריה כוליה הכא ליכא למיחש להכי: אפי' תימא כו'. דבהאי שובר לא חייש רבי יהודה לעכברים כי התם דאילו התם מיפרע פרעיה דלמא כו': הכא ודאי יהב לה. בתמיה: אבל על פה. דהוה ליה תנאה בעלמא לא הוי תנאה דמתנה על מה שכתוב בתורה הוא: בדבר שבממון. שאר וכסות: והרי פירות. דנכסי מלוג: דרבנן. האי דבעל אוכלן תקנתא דרבנן היא ולא עבוד רבנן חיזוק שיהא תנאו בטל אם התנה למחול אכילתו: פירי פירות. אם כתב לה דין ודברים אין לי בנכסיך ובפירותיהן אוכל הוא פירי פירות מוכר פירות ולוקח קרקע שיהא לה קרן והוא אוכל פירות:

אמר רב יצחק בר אבדימי משום רבינו. פירש בקונטרס רבינו רב וקשה דא"כ תקשי מהכא תסתיים דרב הוא דאמר כר"א בן עזריה לכך נראה דרבינו היינו רבי ורב יצחק בר אבדימי דהכא הוא רב יצחק בר אבדימי הקדמון שהיה תלמידו של רבי כדאמרינן בפרק כירה (שבת דף מ:) אמר רב יצחק בר אבדימי פעם אחת נכנסתי אחר רבי לבית המרחץ והוא היה רבו של רב דאתנייה לרב כחל בפרק כל הבשר (חולין דף קי. ושם) ומדות בפרק המוכר את הספינה (ב"ב דף פז. ושם): **רבי** יוסי אומר יכתוב שובר. פירש הקונטרס משום דלא מרעינן כח המלוה לגבות מזמן שני ולא פירש לפי המסקנא דגט פשוט (שם דף קעא.) דקאמר התם דטעמא דרבי יוסי כדי שיכוף לפורעו: **כששוברתה** מתוכה. וא"ת ולרבי יוחנן דאמר[מ] הטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום מה תועלת יש במה שנכתב השובר בתוך הכתובה היא תטמין הכתובה ומפקא עידי הינומא[נ] וגביא מאתים וי"ל כגון שהביאה עמה נדוניא והיא כתובה בכתובה דאז לא תטמין הכתובה דא"כ היתה מפסדת יותר ועוד י"ל דבמקום שכותבין כתובה או אפילו במקום שאין כותבין ויש עדים שכתב לה אינה יכולה לגבות כלום אפילו מודה שלא פרע לה עד שתביא כתובה כיון דסבר דאין כותבין שובר הואיל ויכול לבא לידי הפסד אם יפסיד שוברו וכ"ת היא תשרוף הכתובה בפני עדים דא"כ אותן עדים ידעו מה היה כתוב בה דאל"כ היאך יעידו שנשרפה כתובתה מה יודעין אם כתובתה היתה אם לא ראו מה היה כתוב בה: **טעמא** דכתבה ליה הא על פה לא. וליכא למימר מאי כותבת אומרת כדאמר בסמוך[ס] מאי כותב אומר דע"כ דווקא כותבת נקט דהא פליג ארבי יוסי דאמר רשאי בברייתא דלקמן[ס]: **הרי** זו מקודשת ותנאו בטל. ע"כ בדכפליה לתנאיה איירי דאמר לה אם אין ליך עלי שאר כסות ועונה הרי את מקודשת ואם לאו אל תהי מקודשת מדקאמר לקמן[פ] דטעמא דר' מאיר דתנאו בטל משום דמתנה על מה שכתוב בתורה ואי לא כפיל לתנאה תיפוק ליה דתנאו בטל לרבי מאיר משום דבעי תנאי כפול כדאמר בהאומר (קדושין דף סא. ושם) א) ותימה אם כן אמאי היא מקודשת הרי התנה בפירוש שאם יהא לה עליו שאר כסות ועונה שאינה מקודשת ואין לומר דלכך מקודשת לפי שמקדשה ע"מ שתמחול לו והרי מחלה אלא דאין מחילתה מחילה דהא תניא בפרק ב' דנזיר (דף יא. ושם) הריני נזיר ע"מ שאשתה יין ואטמא למתים הרי זה נזיר ואסור בכולן מפני שמתנה על מה שכתוב בתורה והתם לא שייך לשנויי הכי ואור"י דאי לאו דילפינן מתנאי בני גד ובני ראובן ה"א דשום תנאי אינו מבטל את המעשה ואפילו לא יתקיים בסוף המעשה קיים והשתא דילפינן מהתם דמהני תנאי לבטל המעשה אמרינן דדוקא כשאינו מתנה על מה שכתוב בתורה דומיא דבני גד ובני ראובן שלא התנו על מה שכתוב בתורה וא"ת הא דתנן בפרק בתרא דמנחות (דף קט.) הריני נזיר ע"מ שאגלח בבית חוניו יגלח בבית המקדש ואם גלח בבית חוניו יצא ומפרש בגמרא היינו טעמא דהאי גברא לצעורי נפשיה קא מכוין אמר אם סגי בבית חוניו טרחנא פירוש הלכך אם רצה לגלח במקדש חל עליו נזירות ואם אינו יכול או אם אינו רוצה לטרוח אדעתא דהכי לא נדר אגלאי מלתא דלא הוי נזיר והיינו פירוש יצא כלומר שלא חלה עליו הנזירות והשתא אמאי והא מתנה על מה שכתוב בתורה הוא דאין גילוח אלא במקדש ואר"י דלא אמרינן מתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל אלא היכא שמתכוין לעקור מה שכתוב בתורה אבל התם סבור הוא שיש מצוה בבית חוניו כמו בבית המקדש ואין מתכוין לעקור אית לן למילף מתנאי דבני גד ובני ראובן וא"ת כיון דשייך מתנה על מה שכתוב בתורה אפילו גבי ממון א"כ לא יוכל אדם למחול חובו לעולם על ידי תנאי שאם יאמר עשה עמי היום וחובך מחול לך יהא מתנה על מה שכתוב בתורה מיהו מלוה לא חשבינן כתובה בתורה דאפילו למאן דאמר (קדושין דף יג:) מלוה הכתובה בתורה ככתובה בשטר דמי היינו דוקא כגון נזקין וערכין ופדיון הבן דמסברא לא הוה מחייבינן להו אם לא שחייבתו תורה בפירוש אבל מלוה כולי עלמא מודו דלא טרפא ממשעבדי דאינה באה מכח התורה דסברא הוא שיש לו לשלם מה שלוה ממנו אבל קשה לעניין נזקין

עין משפט נר מצוה

כב א מיי' פ"ו מהלכ' זכיה הלכ' א סמג עשין כב טוש"ע ח"מ סי' רמו סעיף א:

כג ב מיי' פ"י מהל' אישות הל' יא סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' נה סעיף ו:

כד ג מיי' פכ"א מהל' איסורי ביאה הלכה י סמג לאוין קכו טוש"ע א"ח סי' רמ סעיף יא:

כה ד ה מיי' פ"י מהל' אישות הל' ג סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' סא סעי' א:

כו ו ז מיי' פכ"ג מהל' מלוה ולוה הל' טו סמג עשין צד טוש"ע ח"מ סי' נד סעי' א:

כז ח מיי' פ"ו מהל' אישות הלכה ט י ופ' יב הלכה ו סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' לח סעי' ה וסי' סט סעי' ו:

כח ט מיי' פ"י שם הלכ' ז ופי"א הלכה יד ופי"ב הלכה ג:

כט י מיי' פי"ב שם הלכה ט:

ל כ מיי' פכ"ג שם הלכ' ד סמג שם טוש"ע שם סימן צב סעי' ה:

מסורת הש"ס עם הוספות

א) [ברכות ל: יבמות מ.], ב) לקמן סה: שבת פו. נדה יז., ג) ב"ב קע., ד) [לעיל טז: וש"נ], ה) עי' תוס' ב"מ נא: ד"ה הכא, ו) ב"מ נח. לג. קדושין יט: ב"ב קכו:, ז) עי' תוס' לקמן ע"ב סוד"ה ושמעינן, ח) עי' תוס' חולין קלד. ד"ה חוץ ור"ה וד"ה ע"מ, ט) [יבמות לו: וש"נ], י) לקמן פג., כ) עיי' הגהות הב"ח סוכה לג. אות ב, ל) ב"ב קע:, מ) [ב"מ יז.], נ) לעיל טז:, ס) עמוד ב, ע) ב"מ צד ע"א.

◆

תוספות ישנים

א) ואר"ת דהוי מפליג בדברים ואין זה תנאי כלל שיתקיים התנאי למאן דאמר מתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל והוי כמו על מנת שתעלי לרקיע דבהשוכר את הפועלים[ע]. ת"י:

◆

ליקוטי רש"י

[שייך לדף נה:]

כל שהוא מתנתו מתנה ולא מפליג בין כתב בשטר קנין בין לא כתבו בתוכו והיאך אמר שמואל לא ידענא מאי אידון בה ולא קנה הא כיון דכתיב בה קנין ומתנת מקצת היא על כרחך קתני מתני' הרי היא מתנה וכן פר"ח ועוד הא פסקנא לדברי הכל הלכתא דמתנת שכיב מרע במקצת בעיא קנין והרי היא מעתה כמתנת בריא לגמרי ואינו יכול לחזור בו אפילו כשעומד ואם אין בה קנין אינה כלום ואפילו אם מת לא קנה ולא הוה ליה לגמרא לקובעה אחר הפסק ועוד מדרמינן עלה לקמן מדרב יהודה אמר שמואל שכיב מרע שכתב כל נכסיו כו' מכלל דהא נמי בכותב כל נכסיו איירי [רשב"ם ב"ב קנב.]. **שכתוב בה קנין.** והוא הדין אם אין כתוב קנין בתוך השטר או אפילו אין כאן השטר כלל אלא שכיב מרע שהזכיר צוואת שכיב מרע כשחלק כל נכסיו וגם הקנה אותם בקנין סודר למקבל מתנה אבל אורחא דמלתא נקט שדרך לכתוב הצוואות והקניינין בשטר כדי שלא תשתכח הצוואה ואפי' לשמואל דאמר לא ידענא מאי אידון בה שמא לא גמר להקנותו אלא בשטר ה"ה אם לא נכתב הקנין בתוך השטר וכדבעינן לפרושי בסמוך וראיה לדבר מהא דרמינן עלה בסמוך מהא דאמר רב יהודה אמר שמואל שכיב מרע שכתב כל נכסיו אע"פ שקנו מידו כו' והיינו בקנין בעלמא בלא כתיבה בשטר איירי. **ארכביה אתרי רכשי.** כמו רוכבי הרכש (אסתר ח) המרכבה לרכש (מיכה א) כלומר הטיל שתי כוחות לצורך מתנה זו ע"י שכתב בה כדקציר ורמי בערסיה וכל לשון שכיב מרע נתן בה כח שכיב מרע כדמפרש לקמיה וע"י קנין שכתוב בה שאינו צריך בצוואת שכיב מרע אלא במתנת בריא נתן לו כח מתנת בריא שאם עמד אינו חוזר דכיון דדברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין דמו ולענין מיקנא לאחר מיתה לא צריך קנין הלכך לייפות כחו של מקבל מתנה הקנה בקנין כדי שלא יוכל לחזור בו אפילו אם יעמוד מחליו [רשב"ם שם]. **שאם אמר הלואתי.** בזאת המתנה אם נתן לו הלואה שחייב לו איש אחר אע"ג דליכא מעמד שלשתן קנה דקיימא לן [גיטין] (דף יג) מנה לי בידך תנהו לפלוני במעמד שלשתן קנה לא שנא מלוה ולא שנא פקדון והכא קני בלוואת שכיב מרע ואע"ג דליכא במעמד שלשתן. **לא ידענא מאי אידון בה.** דלמא לא קנה כלל אפילו אם מת דכיון דהוה קני באמירה בעלמא בלוואת שכיב מרע הואיל וליכא שיור נכסים למה לי תו לאקנויי בסודר מיהדר הדר ועקר ממנה כח מתנת שכיב מרע ואינו רוצה שיקנה באמירה בעלמא אלא בקנין סודר ומה הוא מקנה לו בהאי קנין מתנת שכיב מרע הוא מקנה לו דהיינו לאחר מיתה ואין שטר לאחר מיתה אלא אם כן (הקנה) [מסר] לו מחיים [illegible] אין הקנין כתוב בשטר וגם השטר לא נכתב כלל אלא שלוה ונתן מחיים כל נכסיו בלוואת שכיב מרע ומקנה בסודר אין קנין תופס שלא נתכוין להקנות אלא לאחר מיתה דמיד כשמת נפלו נכסים קמי יורשין ותו לא חיילא מתנתו [רשב"ם שם]. [ע"כ שייך לדף נה:]

אורח ארעא קמ"ל. דאין משמשין ביום דכתיב (משלי יט) בוזה דרכיו ימות דבעי צניעותא שלא יסתכלו [שבת פו.]. בוזה דרכיו, תשמיש כמו (משלי ל) דרך גבר בעלמה והמשמש ביום בא לידי בזיון שמא יראה בה דבר מגונה ותתגנה עליו [נדה טז:]. **מי שפרע מקצת חובו.** במלוה בשטר איירי וליכא למיחש פן יחזור המלוה ויתבע כל חובו. **רבי יהודה אומר יחליף.** יקרע אותו השטר ויכתוב לו שטר אחר לפי חשבון הנשאר מזמן ראשון כדמפרש בגמרא. **יכתוב לו שובר.** וישמרנו [המשך בע"ב].

◆

תוספות רי"ד

צריך לומר כתובו משום דבקנין ובהודה בפני ג' אין צ"ל כתובו אבל מיהו ה"ה נמי דצריך לאמלוכי בי' כדאמרינן הכא: ראב"ע [וכו']. אמר ר"נ א"ש הל' כראב"ע ואע"ג דר"נ לייט דאמר כל דיין דדאין כראב"ע כו': **בעי רבין** נכנסה לחופה ולא נבעלה מהו חיבת חופה קונה או חיבת ביאה קונה. **בעי ר"א** נכנסה לחופה ופרסה נדה מהו מי אמרינן חיבת חופה קונה חופה דחזיא לביאה אבל חופה דלא חזיא לביאה לא א"ד ל"ש תיקו ומספיקא אינה קונה: **מתני' ר"י אומר אם רוצה כותב לבתולה שטר של מאתים והיא כותבת לו התקבלתי ממך מנה ולאלמנה מנה והיא כותבת לו התקבלתי ממך נ' וכו' ר"מ אומר כל הפוחת לבתולה ממאתים ולאלמנה ממנה הרי זה בעילת זנות.** קסבר ר"י דבהדיא אסור לפחות לבתולה ממאתים כדי שלא יעבור על תנאי ב"ד אבל בענין זה ע"י תחבולה מותר שכותב לה מאתים זוז והיא כותבת לו שובר שהתקבלה מנה, ור"מ סבר אפי' ע"י תחבולה אסור לפחות:

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' יתיב ר' חנינא קרא קמיה דר' ינאי. נ"ב הכי איתא ס"פ תפלת השחר דף ל ע"ב[ג]:

◆

הגהות וציונים

א] דפו"ר **מתוכה**:
ב] כ"ה מהרש"ל. ולפ"ז צ"ל **שהיא** (באה"מ). הנוסח הישן **הסופר**, וכן העתיק הריטב"א:
ג] וביבמות מ ע"א (רש"ש, עי"ש וביעב"ץ). ובשני המקומות נוסף אח"כ **ויתיב** וקאמר (עי' הליכות עולם ש"ב סי' לח בשם הרשב"א), וכן בכמה כת"י כאן:

תלמוד בבלי <עוז והדר> - טז כתובות תלמוד בבלי עמוד מס 122 הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה